ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ — ΤΟΥ ΛΕΠΕΛΕΤΙΕ

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΒΕΡΛΑΙΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ἐπαρχιώτης ἐπιστολογράφος, ὁ ὁποῖος ὀνομαζόταν 'Αρθοῦρος Ρεμπό, ἔγραφε ὅτι, μολονότι οὔτε γνωριμίες οὔτε χρήματα εἶχε, ἤθελε νὰ πάη στὸ Παρίσι καὶ νὰ παρακαλέση τὸν Βερλαὶν νὰ τὸν φιλοξενήση στὸ σπίτι του καὶ νὰ τὸν ἀναλάβη ὑπὸ τὴν προστασία του.

Μὰ ποιὸς ἦταν αὐτὸς ὁ Ρεμπό ;

Εἶχε γεννηθῆ στὸ Σαρλεβίλ, στὶς 20 'Οκτωβρίου 1854, κ' ἦταν, ὅπως κ' ὁ Βερλαίν, γιὸς λοχαγοῦ. Μὰ δὲν γνώρισε σχεδὸν καθόλου τὸν πατέρα του. Κ' ὅμως ὁ λοχαγὸς Ρεμπὼ πέθανε τὸ 1878, δηλαδὴ ἐπέζησε ἀρκετὰ χρόνια μετὰ τὰ γεγονότα ποὺ θὰ διηγηθοῦμε. Μὰ χωρὶς ἄλλο τ' ἀγνόησε ἐντελῶς, γιατί, χωρισμένος ὁριστικὰ ἀπὸ τὴ γυναῖκα του λίγα χρόνια μετὰ τὴ γέννησι τοῦ 'Αρθούρου, πῆρε τὴ σύνταξί του κ' ἀποτραβήχτηκε στὸ Ντιζόν, ἀδιαφορῶντας ὁλότελα γιὰ τὴν τύχη τῆς οἰκογενείας του. Ἔτσι ἡ κ. Ρεμπὼ ἀνέλαβε μόνη τὴν φροντίδα τοῦ μεγαλύτερου τῶν πέντε της παιδιῶν, τοῦ Φρεδερίκου, ποὺ ἦταν ὁ μεγαλύτερος κ' ἁπλὸς στὸ πνεῦμα, τοῦ 'Αρθούρου καὶ τῶν τριῶν κοριτσιῶν της.

Ἡ κ. Ρεμπὼ, βεβαιώνουν οἱ σύγχρονοί της, ἦταν μιὰ σιδερένια γυναῖκα. Ἕνας καθηγητὴς τοῦ γιοῦ της γράφει γι' αὐτὴν ὅτι ἦταν γυναῖκα «τρομερὰ αὐστηρή». Ὁ γιός της ὁ ἴδιος, τέλος, ὁ ὁποῖος στὰ γράμματά του τὴν ἀποκαλοῦσε «μητέρα Ρέμπο», γράφει πὼς ἡ μητέρα τους ἦταν ἀλύγιστη σὰν ἑβδομήντα τρεῖς Γερμανοὺς συνταγματάρχες. Ἐκεῖνο ὅμως γιὰ τὸ ὁποῖο τὴν κατηγοροῦσε περισσότερο, ἦταν ὅτι δὲν τοῦ ἔδινε ποτὲ οὔτε μιὰ πεντόρα, χωρὶς ὡστόσο νὰ λαβαίνη ὑπ' ὄψη του ὅτι ἡ παὸ αὐστηρὴ οἰκονομία ἐπιβαλλόταν σὰν ἀνάγκη στὴν κ. Ρεμπώ, ἡ ὁποία εἶχε ν' ἀναθρέψη πέντε παιδιά.

Ἡ κ. Ρεμπὼ ποτὲ δὲν χαιρόταν στὰ παιδιά της καὶ τοὺς τὶς «ἔδερε» ἀλύπητα. Ὅταν ὁ 'Αρθοῦρος ξαναγύρισε στὸ σπίτι του ἀπὸ τὸ πρῶτο σκάσιμό του στὸ Παρίσι, τὸν ἔδειρε σὰν νὰ ἦταν παιδάκι. Τὸν ἐπόμενο χρόνο, ὅταν ὁ νέος ἦταν δεκαεφτὰ χρόνων καὶ εἶχε γράψει τὸ «Μεθυσμένο Καράβι» — τὸ σημαντικώτερο ἴσως ποίημα ὁλόκληρης τῆς Γαλλικῆς ποιήσεως— τὸν ἔδερνε ἀκόμα. Ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀληθινά, ἀληθέστατα. Μὰ οἱ βιογράφοι τοῦ Ρεμπὼ πέφτουν σὲ πλάνη, ὅταν παρουσιάζουν τὴ μητέρα του σὰν μιὰ γυναῖκα χωρὶς σπλάχνα. Ἦταν μᾶλλον μιὰ μητέρα σκληρή, ὅπως ὅλες ἡ μητέρες στὰ χωριά, τὸν παληὸ καιρό.

Ὡς τὰ δεκαπεντέμισή του χρόνια, ὁ 'Αρθοῦρος ἦταν ἕνα παιδὶ ὑπάκουο (φαινομενικὰ τουλάχιστον), ἕνας μαθητὴς — καθὼς γράφει ὁ καθηγητὴς Ἰζαμπάρ — «λίγο ἐπιτηδευμένος, φρόνιμος καὶ μαλακός, μὲ καθαρὰ νύχια, μὲ τετράδια ἀμελέλαντα, ποὺ ἔγραφε θέματα καταπληκτικὰ ἄψογα». Ἐξαφνα ὅμως τὸ φρόνιμο παιδὶ ἄλλαξε ἐντελῶς. Ἄρχισε νὰ ντύνεται ἀτιμέλητα, ἄφησε νὰ μεγαλώσουν τὰ μαλλιά του καὶ κρατοῦσε πάντα μόρτικα μιὰ πίπα στὴν ἄκρη τοῦ στόματός του. Συγχρόνως καὶ τὸ ψυχικό του παρουσιαστικὸ ἄλλαξε. Ὡς τότε ὁ Ρεμπὼ ἦταν μᾶλλον χαμηλοῦ ἀναστήματος. Κατὰ τὸ 1871 ὅμως μεγάλωσε περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι πόντους καὶ τὸ ἀνάστημά του ἔγινε 1.80 στὸ 1872. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἔγραψε ὅλα τ' ἀριστουργήματά του κ' ἔπειτα, σὰν νὰ ἔσβησε ἡ φωτιὰ τῆς μεγαλοφυΐας του, σώπασε. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἀπασχόλησε πολλούς, μὰ κανένας δὲν κατώρθωσε νὰ διαφωτίση αὐτὸ τὸ μυστήριο. Γιατί αὐτὴ ἡ πρόωρος ἀνάπτυξις τοῦ σώματος συνοδευόταν μὲ λαμπρὲς ἀστραπὲς ποιήσεως ; Γιατί, ὅταν ἡ ἀνάπτυξις ἔπαψε, ἡ ποίησις χάθηκε ;...

Μὰ καὶ ὡς μαθητής, ὁ 'Αρθοῦρος σημείωσε θριάμβους. Ἀπὸ ἡλικίας δέκα μέχρι δεκαέξη χρόνων, ἦταν πρῶτος στὴν τάξι του κ' ἔπαιρνε ὅλα τὰ βραβεῖα.

Στὰ δεκαέξη του χρόνια, μιὰ ἀκατανίκητη ἀνάγκη νὰ φύγη ἀπὸ τὴ μικρή του πολιτεία, τὴ χαμένη στὸ βάθος τῆς ἐπαρχίας, ἄρχισε νὰ βασανίζη τὸν ἐπιμελὴ μαθητή. Στὴν ἀρχὴ ἐπεδίωξε νὰ νικήση τὴν ἐπιθυμία του αὐτή, ἀφοσιωνόμενος κάπου ἀλλοῦ, καὶ ἐπὶ μερικοὺς μῆνες ρίχτηκε μὲ τὰ μοῦτρα στὸ διάβασμα. Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ καταβρόχθισε κυριολεκτικῶς τὴ βιβλιοθήκη τοῦ καθηγητοῦ του 'Ἰζαμπάρ. Αὐτὸ τὸ ταξεῖδι ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ βιβλία, ὅπως καὶ ὅλα τ' ἄλλα, ποὺ θὰ ἐπακολουθοῦσαν, ὁ Ρεμπὼ τὸ ἔκανε μὲ τεράστια βήματα, μὲ ἅλματα μᾶλλον. Σὲ λίγο ὅλα τὰ βιβλία τοῦ καθηγητοῦ του τὰ εἶχε διαβάσει. Κ' ἐντωμεταξὺ ὁ πόλεμος εἶχε ἀρχίσει καὶ ἡ συγκοινωνίες μὲ τὸ Παρίσι εἶχαν κοπῆ. «Τίποτε ! Τίποτε ! γράφει ὁ νεαρώτατος ποιητής. Τὸ Ταχυδρομεῖο δὲν φέρνει πειὰ τίποτε στὰ βιβλιοπωλεῖα !...

Τότε, μιὰ μέρα, στὶς 29 Αὐγούστου 1870, δὲν κρατήθηκε πειά. Πρέπει νὰ πάη σ' αὐτὸ τὸ Παρίσι, ποὺ τὸν μαγνητίζει, νὰ δῆ τὸ τέρας, ἐπὶ τέλους !

Καὶ μπῆκε στὸ τραῖνο, χωρὶς εἰσιτήριο, χωρὶς πεντάρα στὴν τσέπη, χωρὶς χαρτιά.

Μὰ μόλις βγῆκε στὸ σταθμό, πρὶν ἀκόμα δῆ τὴ μεγαλούπολι, συνελήφθη ἐπὶ ἀμαυτείᾳ καὶ στάλθηκε στὸ Μαζάς. Ἐκεῖ ἐπενέβη ὁ καθηγητής του 'Ἰζαμπάρ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ τὸν φιλοξένησε λίγες μέρες στὸ σπίτι του, τὸν ἔστειλε στὴν οἰκογένειά του.

Μά, ἔπειτα ἀπὸ δέκα μέρες, ὁ Ρεμπὼ ἐπεχείρησε καὶ νέα ἀπόπειρα ἀποδράσεως ἀπὸ τὸ σπίτι του, γιὰ τὸ Βέλγιο αὐτὴ τὴ φορά. Ἡ μητέρα του ὅμως εἰδοποίησε ἐγκαίρως τὴν ἀστυνομία καὶ τῆς τὸν ξαναφέραν πίσω.

Τέλος, στὶς 25 Φεβρουαρίου 1871, ὁ Ρεμπὼ ξέφυγε γιὰ τρίτη φορά, ἔφτασε στὸ Παρίσι, πλανήθηκε ἐπὶ ἑκατέντε μέρες στοὺς δρόμους, ὡς δίου, πεθαίνοντας ἀπὸ τὴν πείνα, ξαναπῆρε πάλι πεζὸς τὸ δρόμο τῆς πατρίδας του.

Λίγο μετὰ τὴν ἐπιστροφή του, ἔμαθε ὅτι, ἐκεῖ κάτω, στὸ Παρίσι, τὸ ὁποῖο μάλις εἶχε ἀμήσει, μὰ ποὺ τὸν τραβοῦσε ἀκόμα, ἡ Κομμούνα θριάμβευε. Ὁ Ρεμπὼ ἀνασκίρτησε καὶ μιὰ ἀγωνία χαρὰ τὸν πλημμύρισε.

Πῶς τοῦ ἦρθε τότε ἡ ἰδέα νὰ γράψη στὸν Βερλαίν ; Δυὸ φορὲς κόλας εἶχε στείλει στίχους του σ' ἕναν ἄλλο ποιητὴ τῆς ἐποχῆς, τὸν Μπανβίλ. Μὰ ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος κ' ἠλικιωμένος πειθαρχεμένος, τοῦ εἶχε ἀπαντήσει μὲ τὸν τρόπο του : ἐγκάρδια, κολακευτικὰ καὶ φευγαλέα, ἐλαδὴ ἀδιάφορα. Ὁ Ρεμπὼ ὅμως νόμιζε πὼς ἄξιζε κάτι παὸ πολὺ ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀπάντησι. Ζητοῦσε κάποιον ποὺ νὰ τὰ καταλάβη ὅλα : τὴ μεγαλοφυΐα του, τὴν ἀγωνία του, τὶς ἀφιλοδοξίες του, τὴν ἐξοχία του. Λοιπόν, στὰ καφενεῖα τῆς Σαρλεβίλ σύχναζε κάποιος Μπρετάν, ὑπάλληλος τῶν ἀμέσων φόρων, ὁ ὁποῖος εἶχε γνωρίσει τὸν Βερλαίν στὸ Φαμπόν, κ' ὁ ὁποῖος προσεφέρθη νὰ μεσιτεύση σ' αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ Ρεμπώ. Ἔγραψε λοιπὸν μιὰ συστατικὴ ἐπιστολὴ στὸν ποιητή, στὸ Παρίσι, τὴν ὁποία ὁ 'Αρθοῦρος ἐπισύναψε στὴ δική του ἐπιστολὴ μαζὶ μὲ τέσσερα καλλιγραφημένα ποιήματά του.

Μία καρικατοῦρα τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ Βερλαίν, μουσικοσυνθέτου Σάρλ ντέ Σιβρύ

Τὰ ποιήματα ἐκεῖνα τοῦ Ρεμπὼ εἶχαν τέτοια ἀξία, ὥστε νὰ φτάνουν μόνα τους αὐτὰ γιὰ νὰ τὸν συστήσουν στὸ Βερλαίν.

Ὁ Βερλαὶν ἐνωνόταν νέος τρόπος γιὰ τὴ φιλολογία, καὶ δεύτερος γιὰ τὴν ποίησι, μιὰ ἀληθινὴ λατρεία. Μιὰ τέτοια λατρεία, συνδεδεμένη μὲ ὅλες τὶς πλευρὲς καὶ μὲ ὅλες τὶς πράξεις τῆς ζωῆς, εἶναι σήμερα τόσο σπάνια, ὥστε οὔτε νὰ τὴν φαντασθῆ δὲν μπορεῖ κανείς.

Ἐπίσης σπάνια εἶνε στὴν ἐποχὴ καὶ τὰ συναδελφικὰ αἰσθήματα τοῦ Βερλαίν γιὰ τοὺς ἄλλους ποιητάς. Δὲν τοὺς ζήλευε καθόλου κ' ἔνοιωθε χαρὰ νὰ τοὺς θαυμάζη.

Ἔτσι ὁ Βερλαὶν ἐνθουσιάστηκε καὶ συγχρόνως κολακεύτηκε, γιατί ὁ Ρεμπὼ ἀπευθύνθηκε σ' αὐτόν. Ἦταν τόσο εἰλικρινὴς ὁ ἐνθουσιασμός του, ὥστε ἔσπευσε ν' ἀναγγείλη σὲ ὅλους τοὺς φίλους του :

—Σᾶς ἀναγγέλλω τὴν ἄφιξι ἑνὸς ποιητοῦ ποὺ θὰ σᾶς καταλήξη καὶ θὰ σᾶς κατατροπώση ὅλους.

Οἱ φίλοι του ἦταν τ' Ἐρμιτιγιὸ, Μπουρτί, Κρό, Βαλλάντ, ὅταν τοὺς διάβασε τὰ ποιήματα τοῦ Ρεμπώ, δὲν δυσκολεύτηκαν καθόλου νὰ παραδεχτοῦν ὅτι οἱ στίχοι τοῦ ἀγνώστου ἦσαν ὑπέροχοι («μιὰ τραματικὴς ἀνωριγίνας», ὅπως ἔλεγε ὁ Βερλαίν), ὑπσψιάστηκαν μάλιστα ὅτι ὁ ποιητής τους εἶχε κρύψει τὴν ἡλικία του, παρουσιαζόμενος ὡς νέος, γιατί ἦταν ἀδύνατον ἕνα παιδὶ τῆς ἡλικίας του νὰ γράφη τέτοια ποιήματα.

Ἐντωμεταξύ, ὁ Ρεμπώ, στὴν ἐπαρχία τοῦ περίμενε ἐναγωνίως ἀπάντησι κ' ἔγραψε ἕνα νέο ποίημα.

Τέλος ἡ ἀπάντησις τοῦ Βερλαὶν ἔφτασε. Ἦταν τέτοια, ποὺ ὁ περήφανος νέος δὲν μποροῦσε νὰ τὴν φανταστῆ οὔτε στὰ ὄνειρά του, ὑπερενθουσιώδης, γεμάτη κολακευτικὰ λόγια.

«Ἐλᾶτε, ἀγαπημένη μεγάλη ψυχή, ἔγραφε ὁ Βερλαίν. Σᾶς θαυμάζοιμε, σᾶς περιμένοιμε μὲ ἀγωνία !»

Μιὰ ἐπιταγὴ — ὅπως βεβαιώνει ἡ Μαρτιθίδη — ἦταν ἐπισυνημμένη στὴν ἐπιστολή.

Τὴν παραμονὴ τῆς ἀναχωρήσεώς του, ὁ Ρεμπὼ παρέσυρε τὸ φίλο του Ντελαὰ σ' ἕναν τελευταῖο περίπατο ὡς τὸ γειτονικὸ δάσος. Ἐκεῖ τοῦ διάβασε τὸ τελευταῖο του ποίημα : «Τὸ Μεθυσμένο Καράβι».

* * *

Ὁ Βερλαὶν καὶ ὁ Σὰρλ Κρό, ποὺ εἶχαν πάει γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχθοῦν στὸ σταθμὸ τῆς 'Ανατολῆς, τὸν ἔχασαν μέσα στὸ πλῆθος, κ' ὅταν ξαναγύρισαν στὸ σπίτι τοῦ πρώτου, τὸν βρῆκαν ἐγκαταστημένο στὸ μπουντοιάρ, σὰν νοικοκύρη.

('Ακολουθεῖ)